

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna šte. L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Pošt. šek. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 23

Gorica - Trst, 4. junija 1948

Izhaja vsak petek

Strah pred Trstom

»Drugi moment, ki pri nas — posebno v ljudski republiki Sloveniji — močno zaostrojuje borbo (med komunističnim režimom in upornim ljudstvom, op. pisca)... je okolnost, da mejimo na izrazito kapitalistične države, ki niso danes nič drugega kakor ekspoziture najnesramnejših, najbolj barbarskih finančnih oligarhij, zlasti Amerike... Zlasti zaostrojuje v tej smeri naš položaj še tendenca zahodnih imperialistov, da napravijo iz Trsta... mesto, ki naj opravlja funkcijo stalnega, dnevnega poživljanja profitorskih apetitov oslankov stare kapitalistične družbe v državah ljudske demokracije. S tem hočejo... prebivalstvo Trsta... sistematično vzgajati v špekulantskem duhu hlapcev zahodnega imperializma... Naravno je torej, da bomo v svoji borbi... morali vedno računati z imperialistično obkrožitvijo, konkretno zlasti s Trstom, ki je stalen vir, iz katerega se hranijo in se bodo v bodoče še hranili profitorski elementi naše družbe.«

Tako je na proračunskem zasedanju slovenskega komunističnega parlamenta govoril Boris Kraigher, notranji minister v ljubljanski rdeči vladi, gospodar policije in v poglavju Ozne za Slovenijo, človek, ki danes odloča o življenju in smrti poldruga milijona Slovencev in mora dobro vedeti, kaj govori. Tem izjavam je pridružil surove napade na Slovensko demokratsko zvezo in na njene prvake v Trstu in v Gorici ter nujno opozorilo, da je treba vsa čuječnost in vse sile posvetiti boju zoper nevarnost, ki »novi demokraciji« grozi iz Trsta.

Svobode nočejo

Nič bi ne moglo posebne in splošne važnosti Trsta v današnjem boju med totalitarnim rdečim nasiljem in med svobodno demokracijo označiti bolj točno kakor izjave tega vodilnega komunističnega oblastnika. Njegovi napadi na Trst in na vse, kar je z njim zvezano, so dragocen, uraden izraz strahu pred Trstom, ki ga zaradi vse bolj kočljivega notranjega položaja ter zaradi naraščajočega odpora in opozicije čutijo današnji rdeči gospodarji Slovenije. Strah pred Trstom ni nič drugega kakor strah pred svobodo.

Svoboda — politična, gospodarska, osebna in verska — je edino orožje, proti kateremu je celo komunizem — in še zlasti komunizem — brez moči. Kajti ta svoboda je posebno danes neugasljiv vzor in nepozaben cilj vseh narodov, ki ječe pod Stalinovo peto ali pod peto njegovih bolj ali manj pomembnih nosačev srpa in kladiva. Luč svobode je tako močna, njena črna privlačnost tolikšna, tako nalezljiva in nasilnikom tako nevarna, da je ni moči premagati drugače, kakor da podereš svetilnik.

V tem je poglavitni vzrok današnjega strahu pred Tr-

stom in vzrok za vsa prizadevanja Titovega in svetovnega komunizma ter njegovih pomagačev na tej strani železnega zastora, da bi tržaškemu svobodnemu ozemlju to njegovo zgodovinsko vlogo vzeli ali jo vsaj okrnili ter tako ugasnili luč svobode, ki neubranljivo in vedno bolj vabljivo sijaje iz Trsta na ono stran.

Na meji

V čem je ta, za totalitarni komunizem tako nevarna, za Evropo onstran železnega zastora pa tako odredilna vloga svobodnega Trsta?

Najprej leži svobodni Trst na meji, kjer se je komunistični imperializem najbolj nevarno zajedel v Evropo. In prav na tem važnem predelu Evrope — in samo na njem! — žive na lastnih tleh, ne kot večja ali manjša skupina beguncev, Slovenci, kot bistven del in sestavina najbolj zahodnega naroda, ki je po vojni padel v jarem rdeče diktature. Od vseh slovanskih in srednjeevropskih zaslužjenih narodov je edino delu Slovencev dano, da živi v svobodi in demokraciji; da uživa vse pravice in svoboščine, ki iz njih izvirajo.

Edino v tržaški državi imajo svobodni Slovenci lahko svojo demokratsko politično organizacijo. Edino tukaj imajo lahko svoje šole, ki so vzgajališča svobodnih ljudi, ne pa tovarne fanatikov, omejenec ter sužnjev rdeče dogme ter njenih duhovnih in tvarnih »planov«. Samo s tega majhnega kosa svobodnega sveta lahko lastni sinovi svojemu trpečemu narodu govore resnico ter prizigajo upe po radiu, ki ni vprežen v noben hlapčevski propagandni sistem. Samo na tem ozemlju lahko slovenski učitelj in kulturni delavec svobodno izpolnjujeta svoje ustvarjalno in vzpodbujevalno poslanstvo. Edino tukaj in od tukaj se lahko kot svobodni ljudje zakonito borijo proti komunizmu doma z orožjem svobodne besede, svobodnega tiska, svobodnega združevanja, svobodnega dela, svobodnega mišljenja in svobodnih odločitev. Trst je edini prostor v Evropi, kjer si vsaj eden od narodov, ki jih je zaslužil rdeči totalitarni imperializem, lahko ustvarja zametke prave demokracije, novega življenja in svobodne bodočnosti.

Življenjsko vprašanje

To dejstvo je važno za Slovence, ki žive tukaj; življenjsko važno za Slovence na oni strani in nič manj važno za vse narode, ki jim železna zavesa danes še brani pogled in pot v svobodo. Trst zaradi tega vse bolj postaja osrednje žarišče, iz katerega prodira odredilno pohujšanje svobode na ono stran železnega zastora. Prodira ne le med Slovence, marveč preko njih na Balkan in med tiste slovanske in neslovanske narode, ki

so tisoč let sestavljali jedro Evrope in brez katerih nobene prave svobode, zlasti nobene združene Evrope biti ne more. Milijoni oči se danes ododot upirajo v Trst, odkoder prihaja upanje za tiste, ki trpe v sužnostih, in ki z bojznijo spremljajo igro za usodo tega dragocenega koščka Evrope. In nič manj zaskrbljeno ne gledajo v Trst tisti, ki jim glas svobode iz njega vzbuja strah pred koncem in pred obračunom.

Ti dejstvi, — up in strah na oni strani železnega zastora — morata odpirati oči in dramiti vest nam, ki tukaj živimo, in nič manj onim, ki danes o usodi tega svetilnika svobode včasih morda prelahkomišljeno odločajo. Kdor skuša Trstu vlogo svetilnika svobode vzeti, ali jo kakor kolj okrniti, naj se zaveda, da s tem hote ali nehoče služi naklepom komunizmu.

Zgodovinska naloga Trsta

Zahodne demokracije, zlasti Združene države, so si postavile za cilj, da vrnejo svobodo in samostojnost vsem narodom, ki so jih podjarmili Stalin in manjši hlapci Kominfo. Pravi zaradi tega velikega cilja, od čigar uresničenja je odvisna usoda Evrope — in v veliki meri usoda sveta —, ne smejo pozabiti na evropsko vlogo, ki jo vsaj danes Trst kot svobodno ozemlje pri teh prizadevanjih igra. Ne sme se zgoditi, da bi Trst bil le drobiž za to ali ono diplomatsko ali taktično propagandno potezo. Tudi naj Trsta ne smatrajo zgolj za ugodno in dragoceno vojaško oporišče pri morebitnem oboroženem obračunavanju ali zastraževanju napadalnega komunističnega imperializma. Vloga in naloga Trsta je vse večja: Trst mora biti baza svobode za njen pohod v srce Evrope: v Slovenijo, na Balkan in še dalje.

To nalogo, ki je za Evropo in za njeno bodočnost neskončno pomembnejša od majhnih koristi kakega naroda ali od usode tega ali onega režima, pa lahko izpolnjuje le svobodni Trst. Trst, vrnjen Italiji, bi čez noč postal najmočnejša in najvažnejša postojanka italijanskega in zahodnoevropskega komunizma. Meja s Titovo Jugoslavijo bi zahodni komunizem spravila v neposredni stik s sovjetskim komunizmom in njegovo velikansko vojaško silo. Kakšne posledice bi to dejstvo, ki ga v tem primeru ne bi mogla preprečiti nobena oblast, imelo za Evropo in za usodo sveta, naj premišljajo predvsem države, ki so za usodo sveta odgovorne pred zgodovino.

Zaključek iz vsega tega je samo eden: nikar okrnjati svobode Trsta in Svobodnega tržaškega ozemlja ter omejevati svobode ljudi, ki se tu bore za novo bodočnost enega zaslužjenega naroda in s tem za bodočnost vse trpeče Evrope. To svoboda je treba razširjati, jo

z vsemi sredstvi in možnostmi izpolnjevati ter jo zavarovati proti ogrožanju s katere koli strani. To je ena prvih dolžnosti, ki jo današnji gospodarji tržaške usode imajo glede narodov onkraj železnega zastora in glede Evrope. Čim svobodnejši bo Trst, tem večje bo upanje, pogum in odpornost teh narodov — in tem večji

bo strah pred sodbo med Stalinovimi hlapci.

Strah pred svobodo je že prva odločilna zmaga njenih nastopajočih sil. In ta strah prihaja na tem delu Evrope samo iz Trsta! Ne pozabimo tega mi Slovenci in naj ne pozabljajo tisti, v katerih vidi trpeča Evropa danes edine rešitelje!

Klic 6000 mladincev

Glavnemu tajništvu Združenih narodov,

LAKE SUCCESS

Slovenska študirajoča mladina STO:ja se čuti globoko prizadeto v svojih demokratskih pravicah, narodni samostojnosti in v pravici do svojih slovenskih šol ob dvomu, ki ga izraža o potrebi slovenskih šol na STO:ju zadnje poročilo generala Aireya Združenim narodom.

11. poglavje poročila o vzgoji, točka 2., pravi:

»Ločitev med šolami italijanskega jezika in šolami slovenskega jezika, ki temelji na rasnih nagibih (razlogi jezikovnega značaja so le majhne važnosti, ker govorijo vsi slovanski-prebivalci področja italijanskega jezikovnega področja je še vedno vprašanje, katerega je potrebno rešiti.«

Da! Slovenci znajo skoraj vsi več jezikov, a to je kvečjemu dokaz za njihovo razgledanost in sosedstvo z velikimi narodi, nikakor pa ne razlog za krivico proti njihovim demokratskim in narodnim pravicam z morebitno ukinitvijo šol v materinem jeziku.

Da, tudi anglo-ameriški otroci v Trstu znajo italijansko, a hodijo v angleške šole. Gre torej za njihovo narodnost, a ne za znanje jezikov.

Da, parola, da »Tržani slovenske narodnosti znajo vsi italijansko in zato ne rabijo slovenskih šol«, ni za Slovence tu nič novega. Čuli so jo že dvajset let iz ust fašistov in jo čujejo danes iz ust italijanskih sovističnih skrajnežev, proti katerim so zmerni Italijani sami.

Ali je odrekanje slovenskih šol slovenski študirajoči mladini na STO:ju v skladu z obljubami Atlanske listine, ki je bila za boreče se narode v veliki vojni proti totalitarizmu večja pobuda kot pa zavezniški topovi?

Ali je odrekanje slovenskih šol slovenski študirajoči mladini na STO:ju v skladu z listino Združenih narodov, ki hočejo ohraniti mir na svetu ravno z zagotovitvijo osnovnih človeških in demokratskih svoboščin vsem narodom in vsem posameznikom?

Ali je odrekanje slovenskih šol slovenski študirajoči mladini na STO:ju v skladu s statutom STO:ja, ki pravi v 4 členu: »Ustava Svobodnega ozemlja zagotovi vsem osebam na njegovem pravem območju uživanje človeških pravic in temeljnih svoboščin, posebno pa svobodo verskega obreda, svobodo jezika, svobodo izražanja misli z besedo in pisanjem, svobodo pouka, zbiranja in združevanja.«

Poudarjamo, da so po statutu STO:ja Slovenci, Hrvati in Italijani enakopravni narodi na STO:ju.

Poudarjamo, da je po zmernih statistikah na obeh področjih STO:ja 130.000 Slovencev in Hrvatov ter samo na anglo-ameriškem področju STO:ja 70.000 Slovencev. Število slovenske študirajoče mladine na anglo-ameriškem področju STO:ja, katera obiskuje slovenske osnovne in srednje šole ter tržaško univerzo, znaša okoli 6.000. Osnovnošolcev je nad 4.500 v primeri s 15.000 osnovnošolci italijanske narodnosti, srednješolcev je nad 1.400 v primeri z 10.000 srednješolci italijanske narodnosti, slovenskih visokošolcev na tržaški univerzi je pa vsaj 150. 6.000 slovenskih mladincev naj bi bilo torej oropano svojih šol v materinem jeziku v času, ko se vsi narodi sveta borijo za preživetje osnovnih človeških in demokratskih svoboščin na svetu?

Poudarjamo in se strinjamo z izjavo šefa ZYU generala Gaitherja, ki jo je objavil 6. maja 1948. »New York Times«, po kateri je Svobodno tržaško ozemlje gospodarsko zmogljivo življenja (80%) gospodarsko samozadostno in po kateri nekateri spore med Slovenci in Italijani na STO:ju namenoma pretiravajo. Na STO:ju moreta vladati mir in gospodarski napredek in sicer najboljše in edino na temelju enakopravnosti med Slovenci in Italijani v smislu statuta STO:ja.

Zato podpisanih 250 predstavnikov 6.000 mladincev slovenske študirajoče mladine na STO:ju, ki želi do- prinesiti svoj delež k svobodi in miru na tem ozemlju in v svetu,

APELIRA

NA DEMOKRATIČNO VEST VSEGA SVETA, da nam odločno pomaga zaščititi slovenski materin jezik, slovenske šole in slovensko narodno samostojnost ter s tem svobodo in mir na STO:ju in v svetu.

Slovenska študirajoča mladina STO:ja

Trst, 28. 5. 1948.

Od srede do srede

27. MAJA: Ameriški zunanji minister Marshall je izjavil, da je mirovna pogodba z Avstrijo preiskusni kamen za odkritosrčnost mednarodnega sodelovanja. — Arabci so zavrnili poziv Varnostnega sveta za brezpogojno prenehanje sovražnosti v Palestini. — Avstrijo so temeljito počistili s komunističnimi člani policije, ker so jim dokazali, da vrše prevratne priprave. — Komunisti so na Finskem za enkrat pogoreli Stavka, ki so jo hoteli vprizoriti zaradi tega, ker je predsednik finske republike naglal iz vlade komunističnega notranjega ministra, ni uspela. — Iz Sudana in Pakistana prihajajo na pomoč Arabcem številni borci iz druge svetovne vojne. — Ameriški zunanji minister Marshall je predložil senatu dolg seznam kršitev mednarodnih sporazumov, ki jih je zakrivila Sovjetska zveza. Gre za kršitve predvsem jaltškega, potsdamskega in teheranskega sporazuma. — Češkoslovaški politični begunci, med njimi 35 bivših poslancev, bodo prevzeli vodstvo borbe proti sedanjemu češkoslovaški vladi. — Združene države so pred nekaj dnevi izdale seznam nad pet sto komunističnih poglavarjev širom sveta. Zanimivost je, da so sedaj pošiljali prošnje v Washington, naj jim dostavi te podatke.

28. MAJA: Američani so obupali nad tem, da bi sovjeti hoteli sodelovati pri delu za nadzorstvo nad atomsko silo. — V Tel Avivu so uradno ustanovili židovsko narodno vojsko. — Pet glavnih predstavnikov pokreta za Združeno Evropo bo danes odpotovalo v Pariz na sestanek koordinacijskega odbora. — Politična stavka, ki so jo na Finskem povzročili komunisti, je kljub temu, da se je le malo delavcev udeležilo stavke, povzročila državi okrog 300 milijonov finskih mark škodo. — Tudi britanski vojaški poveljnik v Berlinu je obtožil sovjete, da kršijo potsdamski sporazum. — Glavni tajnik češkoslovaških socialistov v begunstvu Blažej Vilim je izjavil, da so našli pokoje nega Masaryka mrtvega istega dne, ko je nameraval odpotovati z letalom iz Prage v tujino. — Jeruzalem se je predal arabski legiji.

29. MAJA: V Washingtonu so evropski kmetijski voditelji zaključili konferenco vzhodnoevropskih kmetijskih strank in izdali proglas, ki med drugim obsoja sovjete, da se na vsi moč oborožujejo, obenem pa govorijo o miru in razorožitvi z namenom, da bi uspevali zahodne demokracije. — Ameriški zunanji minister Marshall je ostro obsodil Sovjetsko zvezo, da namenoma povzroča zmedo in nemir v svetu in sabotira vsa ameriška in druga prizadevanja, ki grede za to, da svet končno doseže mir. Ameriška politika bo zato tudi v bodoče ostala premočrtna in odločna. — Združene države se zaradi položaja v svetu pripravljajo na to, da bodo začele pošiljati orožje in zlasti letala tudi v Perzijo. — V Združenih državah so objavili imena nadaljnjih zaročniških organizacij pod komunističnim vodstvom, med njimi tudi »Društva za pomoč Jugoslaviji«. — Varnostni svet je spet prekinil zasedanje o palestinskem vprašanju, ker niso dosegli nikakega sklepa. — Pri južnoafriških volitvah so zmagali afriški nacionalisti, propadel pa je dosedanj predsednik maršal Smuts, ki je bil za tesno sodelovanje z Angličani. — Najdaljšo sejo berlinske »Komandature« so zaključili v popolnem nesporazumu. — Ame-

Od srede do srede

DVOJE MNENJ

ričani se pripravljajo na ponovno uvedbo redne trgovine s Španijo. — V Londonu je odstopilo devet članov češkoslovaškega veleposlanstva v znamenju protesta proti komunističnemu režimu na Češko-slovaškem. — Američani so objavili število sovjetskih kršitev mednarodnih sporazumov. Dosej je to število: 37. — Iz Češkoslovaške je pribežalo nadaljnjih 5 poslancev, tako da jih je zdaj v inozemstvu 40. — Namestnik avstrijskega notranjega ministra Graf je danes poudaril, da bo vlada na enak način nastopala proti komunistom kot proti nacistom, ker sta si nacizem in komunizem popolnoma podobna. — Arabske čete so baje le še 24 km oddaljene od židovske prestolnice Tel Aviva.

30. MAJA: Nova južnoafriška vlada sestavlja seznam komunistov, ki prekratno delujejo v Južni Afriki. — Sovjeti praznijo svoja koncentracijska taborišča v Nemčiji (Buchenwald, Torgau, Muehlberg) in odvažajo jetnike na prisilno delo v Sovjetsko zvezo v živinskih vagonih ponoči. — Pred ameriško senatno pravno komisijo so ugotovili dejstvo, da Wallacejevo stranko vodijo večina komunisti. Čudno je tudi, da so to stranko ustanovili takoj na to, ko je Wallace obiskal enega najbolj vplivnih komunistov na zahodu — Thoreza. — V Mostaru so spet obdoli na smrt skupino četnikov.

31. MAJA: Argentinska vlada je predložila narodni zbornici osnutek zakona za organizacijo države v primeru vojne. — Pri volitvah na Češkoslovaškem so, kot je ves svet že vnaprej vedel, zmagali komunisti. Značilno pa je, da se je našlo približno 10 odstotkov volivcev, ki so tvegali vse in oddali bele glasovnice. Nekateri pa so oddali celo slike Masaryka, ki so ga komunisti pred kratkim spravili s tega sveta. — Avstrijski kancler Figl je govoril na romarskem shodu v Maria Zell in poudaril, da je Avstrija žrtve politike veselil. — Posredovalec Združenih narodov za Palestino, grof Bernardotte, je prispel z letalom v Hajfo in Tel Aviv, da se porazgovori z židovskimi voditelji, nato pa bo odšel na razgovore z Arabci. — Pri bavarskih občinskih volitvah so socialdemokrati pridobili precej glasov.

1. JUNIJA: Francoski vojni minister Teitgen je zahteval na vladni seji, naj Francija drži pod orožjem stalno najmanj 600 tisoč moških in to v interesu miru. — Schumanova francoska vlada je prejela izdatno zaupnico, ko je zahtevala odpust 150 tisoč državljanih nameščencev, baje zaradi štednje. Pravijo pa, da je to začetek čiščenja državne uprave od nezanesljivih elementov. — V Palestini so se arabske oklopne enote približale Tel Avivu na 8 km. Tudi na drugih odsekih Arabci počasi napredujejo, dočim se židje vztrajno branijo. — Iz zahodnega predela Združenih držav poročajo o velikanskih poplavih. — Krožijo vesti, da bo predsednik Beneš v kratkem odstopil. — Poglavar komunističnih tolp v Grčiji general Markos bi se rad pogajal za premirje. — Še nadalje prihajajo številne skupine beguncev iz Jugoslavije v Trst. — Židje so sklenili prenehati z ognjem, če tudi Arabci storijo isto. — Britanska, ameriška in francoska vlada so poslale sovjetom novo noto glede priključitve Trsta k Italiji in zahtevajo, naj sovjeti stavijo svoje predloge za spremembo ital. mirovne pogodbe.

2. JUNIJA: Britanske vojaške oblasti v Nemčiji so sinoči objavile spomenico, v kateri obtožujejo sovjete, da uporabljajo na svojem področju gestapovske metode. — Sovjeti so začeli na novo razstavljati nemška industrijska podjetja in jih z vso naglico odvažati v Rusijo. — Pravijo, da so uspešno zaključili konferenco šestih zahodnih držav v Londonu

Pred dobrim tednom je vrhovni poveljnik britansko-ameriškega zasedbenega področja na Svobodnem tržaškem ozemlju, angleški general T. S. Airey, objavil uradno poročilo o političnem, gospodarskem in splošnem položaju v Trstu v zadnjih treh mesecih. Namenjeno je predsedniku Varnostnega sveta Organizacije Združenih narodov. Poročilo izven v zaključek — in priporočilo — da je tržaško vprašanje moči rešiti samo tako, da Trst vrnejo Italiji. Vsebinsko generalovih izjav, zlasti pa zaključek, sta med prebivalstvom na Svobodnem ozemlju in drugod sprožila živahne razprave o tem, ali je gledanje zavezniškega poveljnika pravilno ali ne.

7. maja letos je vodilni ameriški dnevnik »New York Times«, ki velja za nekako poluradno glasilo zunanje politike Združenih držav, prinesel zanimivo izjavo o sedanjem položaju in o bodočnosti Trsta. Izjavo je posebnemu dopisniku lista, C. M. Cianfarri, dal glavni ravnatelj za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi v Trstu, ameriški brigadni general Bridgely Gaither.

Zdaj se nam, — in najbrž so dosti ne motimo — da poročilo generala Aireya ter izjava generala Gaitherja, najvišjega angleškega in najvišjega ameriškega zastopnika v Trstu, bolj ali manj uradno izražata stališči obeh veselil do tržaškega vprašanja. Izvajanja obeh generalov se v nekaterih bistvenih točkah zelo razlikujejo. Priobčujemo iz enih in iz drugih najvažnejše odlomke, ki se nanašajo na ista vprašanja.

General Airey pravi v svojem poročilu: »Prepričan sem, da je velika večina vseh slojev prebivalstva na področju z navdušenjem in globokim občutkom oddihla sprejela predlog vlad Združenih držav, Velike Britanije in Francije z dne 20. marca 1948, da je treba Tržaško svobodno ozemlje vrniti pod italijansko suvereniteto... Ni mogoče govoriti o zdravi gospodarski obnovi ali politični stalnosti, dokler bodočnost Svobodnega

glede nemškega vprašanja. — Ameriški zakladni minister Snyder je izjavil, da bo Evropa s pomočjo Marshallovega načrta dosegla z letom 1952. gospodarsko samostojnost. — Sveti oče je govoril po radiu in poudaril potrebo po učinkovitih socialnih reformah za rešitev težkih vprašanj, ki so posledica druge svetovne vojne. — Sovjeti so premestili 75 tisoč svojih vojakov iz Madžarske v Avstrijo! — Tajnik češkoslovaškega poslanstva v Kopenhagenu, Feliks Koepel je v znak protesta proti početju sedanjega češkoslovaškega komunističnega režima odstopil. — Novih 45 oseb je pribežalo iz Titoslavije v Trst. — Ameriški admiral in načelnik glavnega mornariškega štaba za pomorske operacije Denfield je izjavil, da bodo znatno ojačili ameriško sredozemsko brodogradnjo, da bo sposobno preprečiti vsak poskus totalitarcev, ki bi hoteli napasti kak neodvisen evropski narod. Brodogradnja je pa bo imelo tudi to nalogo, da v slučaju skrajne potrebe odpelje ameriške čete, ki so na tem področju. — V Titoslaviji so uvedli predvojaško izobrazbo, podobno, kot so jo vladali v ducejevi Italiji in juherjevi Nemčiji. — Varnostni svet je proglasil štiritedensko premirje v Palestini. — Novi ameriški proračun za vojsko, mornarico in letalstvo predvideva za 10 in en četrt milijarde dolarjev izdatkov, to je več kot trikrat toliko, kolikor so izdali Američani za vojsko v letu 1941, ko so se pripravljali na vojno. — Tito je od poklical poslanika v Londonu in Ankar, ki sta očitveno padla v nemilost. — Znanega jugoslovanskega komunističnega poglavarja in ministra Zujeviča so degradirali, ker baje ni vreden nositi uniforme Titovega generala.

ozemlja ne bo trdno odločena, in prav tako tudi ni mogoče narediti konca sedanji negotovosti... Zato zaključujem z ugotovitvijo, da je rešitev tržaškega vprašanja v čimprejšnji izpolnitvi trojnega predloga z dne 20. marca.«

General Gaither se v svoji izjavi vprašanja o vrnitvi, ali celo o nujnosti vrnitve Trsta Italiji ne dotika, ker se mu to za bodočnost Svobodnega ozemlja očitno sploh ne zdí važno. Iz vseh njegovih izjavanj je videti, da smatra sedanji položaj Trsta za stalen in celo ugoden. Posebno pomemben se mu Svobodni Trst zdi za izvajanje Marshallovega načrta o gospodarski obnovi v Evropi. General pravi takole:

»Edino, česar to mesto zdaj potrebuje, sta zaupanje in podpora zahodne Evrope, da bi si ustalilo življenjske pogoje ter izkoristilo svoje obsežne možnosti... Trst, je dejal general Gaither, pričakuje začetka Marshallovega načrta v odličnem stanju. Njegovo pristanišče je obnovljeno do 96 odstotkov predvojne zmogljivosti in zdaj lahko v njem nalože in razlože 300.000 ton ladijskega tovora na mesec... Od 20 milijonov dolarjev, kolikor jih je za Trst namenjenih iz programa za evropsko obnovo do 30. junija 1949, jih bodo 3 milijone porabili za javna dela in zdravstvo do 1. julija, ko bo zavezniška vojaška uprava začela izvajati svoj obnovitveni program, da bi mesto izkoristili za obnovo šestnajstih evropskih držav.

General Airey ugotavlja: »Moja glavna skrb je bila gospodarski položaj Trsta z njegovimi velikimi ladjedelnici, ki so bile politično odrgane od svojih življenjskih virov v Italiji...

Zavezniška vojaška uprava si je prizadevala, da bi bila kos temu položaju z umetnimi pripomočki... Dokler bo vladal sedanji položaj, bo mogoče tržaško industrijo in trgovino držati pri življenju samo s sredstvi nekega umetnega dihanja. Prepričan sem, da bo mogoče pričeti z naravno in krepko gospodarsko obnovo le, ko bo ozemlje vključeno v Italijo, kajti edino ta lahko vrne življenje njegovim ladjedelnici in sorodnim industrijam.«

Poročilo v »New York Times« pa pravi:

»Tržaške ladjedelnice so pred vojno izdelale nekaj najboljših ladij v Evropi. Tržaško ladjarstvo samo zmore 80 odstotkov stroškov, ostalih 20 odstotkov bo pa treba plačati z ameriški dolarji... Naročila bodo prišla, ko bo tuji kapital polagoma ugotovilo, da je Trst prav tako varen, kakor katero koli drugo področje v Evropi danes... Tržaška industrija za čiščenje rudniških olj je urejena tako, da lahko predela na leto 500.000 ton surovega olja. Domača poruba znaša manj ko 5 odstotkov te količine. Glavno vprašanje torej bo, kako najti zunanja tržišča. Na Italijo pri tem ni moči računati, ker bo sama lahko zadostila lastnim potrebam. Trst mora zaradi tega poskušati, da vzbudi zanimanje drugih evropskih držav: Avstrije, Švice in Južne Nemčije.«

General Airey poroča:

»Doba, na katero se nanaša to poročilo, je bila v splošnem mirnejša od prejšnje, čeprav se je pričela z močnimi poskusi komunističnih elementov, med katerimi prevladujejo slovenski vplivi, da bi izvali splošne stavke in izkoraj vedno pozabijo naraje in ra obljube, ki so jih glede tega dali — kakor poleg drugih evropskih narodov mi Slovenci dobro vemo.

Rešeno in nerešeno vprašanje?

»Ločitev med šolami italijanskega jezika in med šolami slovenskega jezika, ki temelji na rasnih nagibih (razlogi jezikovnega značaja so majhne važnosti, ker govorijo vsi slovenski prebivalci področja italijansko), je še vedno vprašanje, ki ga je treba rešiti.«

Tako se glasi eden izmed številnih odstavkov, ki so v zadnjem poročilu generala Aireya, vrhovnega poveljnika na zavezniškem delu Svobodnega tržaškega ozemlja, med slovenskim prebivalstvom po pravici vzbudili začudenje, ogorčenje ter občutek, da se jim mesta dela krivica celo v stvareh, ki morajo v vsaj približni svobodi biti same po sebi umevne in nesporne. Vse poročilo je treba jemati predvsem kot osebno mnenje angleškega generala, ki je trenutno in začasno odgovoren za upravo tržaške države. Nemo, da drugi odgovorni ljudje o tem in o marsičem sodijo drugače.

Premalo razumevanja

Angleži se pri vseh svojih dobrih lastnostih odlikujejo tudi po tem, da jim manjka skoraj sleherno razumevanje za druge, zlasti majhne narode, za njihove posebnosti, potrebe in zahteve; za njihove tradicije, svoboščine in pravice. Za tiste osnovne človeške pravice, ki jih sami sicer radi in zmeraj oznanjajo, kakor smo to videli med zadnjo vojno in kakor je n. pr. g. Churchill to najbolj vidno potrdil z Atlantsko listino. Kadar je pa treba te pravice v dejanju ostvariti, pa

skoraj vedno pozabijo naraje in ra obljube, ki so jih glede tega dali — kakor poleg drugih evropskih narodov mi Slovenci dobro vemo.

Zaradi teh dveh lastnosti je Anglija doslej bolj ali manj končno veljavno izgubila polovico svojega imperija, od Indije do Južne Afrike. A še večja ko to je najbrž moralna škoda, ki jo je Anglija doživela z izgubo ugleda, ki ga je včasih, zlasti pa med zadnjo vojno, uživala po vsem svetu. Ta ugled je imela, ker so vsi trpeči in zaslužni verjeli njenim besedam ter v njej videli borilko za osnovne človeške pravice; ker so jim obljube angleških prvakov bile poročstvo, da bodo te pravice nekoč v vsej svobodi uživali. Tudi ta ugled je šel. Kar je od njega ostalo, izginja danes, ne malo po zaslugi dejanj, kakršno je zadnje poročilo generala Aireya Varnostnemu svetu Združenih narodov. To nič manj pri Slovencih, dasi je tudi nam zadnjo vojno vsaka beseda in obljuba iz Londona bila skoraj bolj sveta in zanesljiva ko božje razodetje.

Človečanske pravice

Nerazumljiva ter deloma krivična izvajanja generala Aireya so samo izraz teh lastnosti. General je gotovo eden najboljših Angležev ne le na splošno, marveč tudi v tem. Drugače si težko mislimo, da bi bil mogel na strani 10 svojega poročila zapisati: »Moja splošna politika je vedno temeljila na zaščiti osnovnih člove-

riščali povojno industrijsko despresijo za svoje politične namene... Poleg tega so skušali narediti Trst za torišče mednarodnih komunističnih demonstracij in kongresov, mladinske in ženske organizacije pa so postavili v propagandno ospredje, verjetno z namenom, da bi povzročili težave silam zakonitosti in reda... V času, za katerega velja to poročilo, je vladal opazen in naraščajoč občutek zaskrbljenosti med velikim delom italijanskega prebivalstva v Trstu... Ta zaskrbljenost prebivalstva, ki je zaupno skrbi Zavezniške vojaške uprave, je spravila slednjo v položaj, v katerem ni mogla intervenirati...«

General Gaither izjavlja:

»Trst ni nikakršen sod smodnika, temveč krasno pristanišče, ki bi lahko dosti koristilo... Pomen vrenja, ki se poraja iz političnih sporov in nasprotja med italijanskim ter slovenskim prebivalstvom, so na debelo pretiravali. Še tisto, kar je nekoč bilo, je zdaj minilo... Od dneva ratifikacije mirovne pogodbe, ko se je 15. septembra lani rodila Svobodna tržaška država, ni bil v »spopadih s policijo resneje ranjen nihče... Navzočnost 10.000 zavezniških vojakov tukaj daje dovolj poročstva, da domači komunisti ne bi mogli uspešno izvesti nobenega poskusa, da se polaste oblasti.«

Z objavo teh odlomkov se nočemo spuščati v presojanje, katero stališče je bolj utemeljeno, bolj pravilno, bližje stvarnosti ter našim koristim pravicejste. Pri občili smo iz enih in drugih izvajanj najvažnejše odstavke, ki veljajo istim vprašanjem. Poudariti je treba, da tu o Trstu govorita najvišja zastopnika Anglije in Amerike, obeh veselil, ki bosta v veliki meri odločali o bodočnosti Tržaškega svobodnega ozemlja. Naši bralci pa naj si sodbo ustvarijo sami.

ter jim pravice delili po zasovraženem plemenskem merilu; po tem, ali pripadajo »plemenitejši« ali »slabši« rasi. Prepričani smo, da je general s tem nameraval povedati tisto, kar mislimo tudi mi: da Slovenci v Trstu zahtevajo slovenske šole, ker so pač Slovenci, ne zaradi tega, ker bi ne znali tujega jezika. Jezikovni razlogi pri tem vprašanju res niso važni. Naši otroci hodijo v slovenske šole, ker so Slovenci, kakor hodijo otroci italijanskih Tržčanov v italijanske šole, ker so Italijani; ker so pripadniki drugega naroda, ne pa zaradi tega, ker bi ne znali slovensko in zaradi tega ne mogli hoditi v slovenske šole...

Zahtevati, naj Slovenci na Svobodnem tržaškem ozemlju obiskujejo italijanske šole in zaradi tega iz slovenskih šol delati »nerešeno vprašanje«, je prav tako nelogično in nepravilno, kakor zahtevati, naj bi otroci angleških in ameriških oficirjev ter uradnikov v Evropi in morda celo otroci generala Aireya samega hodili v italijanske ali nemške šole, ker ifak vsi znajo nemško ali italijansko. To nikomur še na misel ne pride, ker so ti otroci pač Angleži in Amerikanci, ne Italijani ali Nemci.

Pravica

Z nami je docela tako in to je general Airey — hote ali ne hote — prav povedal. In zaradi tega, ker smo Slovenci, to je člani samobitnega in kulturnega, dasi po tuji krivdi danes strtega in nesrečnega naroda, imamo do svojih šol in do vzgoje v lastnem jeziku nepreklicno in sveto pravico. Vsaj tu v Trstu, ki naj bi bil na robu današnje zaslužene Evrope vsaj približen vzor prave svobode in demokracije.

Vsaj ta pravica gre Slovincem na Tržaškem področju ne le po vseh statutih, marveč tudi po vseh božjih in človeških, pisanih in nepisanih postavah. Zaradi tega je za nas — kakor za vse poštene ljudi — to vprašanje že zdavnaj rešeno.

Če hoče general Airey, da bo rešeno tudi zanj, mu ni treba drugega, ko da prebere začasno ustavo države, za katere usodo je prehodno odgovoren in skrbi za njeno točno izvajanje. Ali pa naj se v vprašanju slovenskega šolsstva ravna vsaj po načelu, katero je sam zapisal na strani 10 svojega poročila, o zaščiti osnovnih človečanskih pravic.

KOMUNISTIČNI TABOR

Po poizkusni prireditvi v Mercedolu, Mrčjem dolu ali Merčem dolu, (o tem naj se zmenijo tržaški jezikoslovci, op. ur.) je OF priredila prvi tabor v Mavhinjah, prijazni vasi v nabrežinskem okraju. Priprave so bile velike, a čutilo se je, da OF ni več gotova uspeha kot nekdanj. Pripravili so razne okrase v vasi, plakate ter dve plesišči. V celih Mavhinjah imajo komunisti na svoji strani še štiri (dobesedno) vaščane. Ko je bilo že vse pripravljeno, je nastal težak problem: kdo bo od petka do nedelje čuval plesišči ter druge »objekte«, da jih ne bi »reakcija« požgala? Da bi lahko tudi oni štirje reveži, ki so še na »liniji« spali, so morali priti čuvat od polnoči dalje fantje iz Prečnika. Tu jih je zopet samo štiri ali pet na »liniji«, a je vendar zadostovalo, da so z združenimi močmi lahko čuvali do nedelje plesišči

v Mavhinjah. Uboga OF, kje so lepi časi, ko si jasnila in vedrila po našem Krasu! V eni vasi nima več niti toliko »zvestih«, da bi lahko čuvali dve plesišči! In pred kom? Pred vaško »reakcijo!« Da je to, kar omenjamo, golo dejstvo, je moral potrditi tudi gospod Babič v svojem »firovskem« govoru. In prepričani smo, da mu je bilo zelo težko pri sreči, ko je moral priznati pred »desettisočglavo« množico (komunisti imajo zelo čudne pojme o računstvu, njihove številke je treba vedno deliti na pet ali deset, bodisi da govorijo o navdušenih množicah ali o kruhu, ki so ga podelili ljudstvu!), da so bili prisiljeni pristiti tabor »ravno v Mavhinjah, kjer je, kot se zdi, naš nasprotnik uspel delno prodreti v vrste naših pristašev, tako da so se nekoliko odtujili od našega gibanja. In prav ta današnji tabor naj jim zopet pomore na pravo pot«.

Nato je brenkal ves čas na narodno struno. Govoril je — vsaj enkrat — skoro same pametne stvari. Kako smo zapostavljeni, kako smo prepuščeni sami sebi, kako živimo skoro v istih okoliščinah kot pod fašizmom, kako zavezniki dajejo potuho italijanskemu šovinizmu. Vse to je res, le nekaj ni povedal Babič, da je vse to zakrivila ravno OF s svojo popolnoma zgrešeno politiko nampram zaveznikom. Ko je bilo še čas — in bil je čas za to — ste morali misliti na vse te posledice g. Babič! Takrat se vam je moralo zabliškati v glavi in vsaj enkrat ste morali videti, jasno pred seboj, kam vas — in žalibog nas z vami — bo privedla ona nesrečna »parola« o nekolaoraciji z zavezniki. Od tu izvira vse težkote, v katerih se danes naš slovenski narod žviga. In zopet je temu kriv samo komunizem. Vsi pa g. Babič, ter vaša OF nosita direktno odgovornost za to zavoženo politiko! In ni taborov, ki bi vas lahko oprali te krivde. To je naš narod videl, danes ima že odprte oči, danes ga ni več mogoče zavajati z raznimi parolami o enotnosti; takrat ko ste vse zavozili smo bili vsi enotni. Delali ste, kar ste hoteli, danes pa prenašamo posledice na naših ramenih. Če mislite na ta način privleči zopet pod vaš jarem naše ljudi, je vse zaman. Imeli ste v Mavhinjah prvi tabor, ker ste sami opazili, da se tam nekaj »krha«; v kratkem boste imeli zadnjega v Saležu, ker iz vseh drugih vasi vas bodo nagnali z »enotnim« navdušenjem. B. A.

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Za sklad »Demokracije«:
N. N. — Gorica, 1000; N. N. iz Lipalje vasi v Kanalski dolini 250; slovenski poštenjak iz miljske občine 1000; Ivan T. 500; begunci iz Brestovice za slovo 50; Edo, mesečni prispevek 200; Franc M. preplačilo 70 lir.

POLITIČNI OBZORNIK

Načela sovjetske zunanje politike

Švicarski politični tednik »Die Weltwoche« prinaša zanimivo razpravo o načelih, ki vodijo sovjetsko zunanjo politiko, in o zmotah, ki glede te politike vladajo v svetu.

Brez trdnega načrta

Prva zmeta je v prepričanju, da imajo sovjeti izdelan kak trden zunanje-politični načrt za desetletja naprej. Druga zmeta bi bila ta, da Stalin in Molotov pri urejenju tega načrta nista podvržena vplivom od zunaj. Je pa ravno nasprotno. Sovjeti se v svoji zunanji politiki ničesar bolj ne boje, kakor zunanjih takih vplivov. Zato se njihovi vodilni ljudje vedno delajo kar se da nedostopni, da bi se zavarovali. Značilno je, da silno neradi občejuje s tujimi politikami, ki znajo dobro ruski, kakaj tu je nevarnost večja. Nevarnih vplivov, ki bi kakor koli utegnili spreminjati določeno smer, se sovjetska zunanja politika skuša ubraniti s tem, da se zateka za ograjo trdnih in navidez neomajnih načel.

Eno načel vse sovjetske politike je nasilje: stranka, ki danes vlada v Sovjetski zvezi, in skupina, ki danes vlada v tej stranki, mora ostati na oblasti, pa naj se v sovjetiji in v svetu zgodi kar koli. Naloga vsega svetovnega komunizma je, da z vsemi silami varuje in ojačuje najprej položaj Sovjetske zveze in s tem moč ter položaj skupine oblastnikov. Koristi Sovjetske zveze in njenih trenutnih oblastnikov so vedno in povsod važnejše kakor pa koristi vsoljnega komunizma in svetovne revolucije.

Dva nasprotnika

S tem prihajamo do tretje zmete glede sovjetske zunanje politike. Moti se vsakdo, kdor misli, da sovjetska zunanja politika vedno, brezpogojno, povsod in do konca podpira svetovni komunizem ter zahteve svojih podreptnikov in satelitov. Vladajoča skupina v Sovjetski zvezi se boji dveh nasprotnikov. Prvi nasprotnik so zahodne demokracije ter zlasti in najbolj ameriške Združene države. Drugi, nič manj nevaren nasprotnik bi bila katera koli dobro organizirana ter gospodarsko močna komunistična država, ali zveza komunističnih držav izven sovjetije. Če Lenin je ta strah izrazil s stavkom, da bi Rusija izgubila svojo vodilno vlogo v svetovnem komunizmu ter postala navadna provinca tisti trenutek, ko bi se revolucija izvedla v kateri koli drugi evropski veliki državi.

To resnico nam potrjuje dva

dejstvi iz zadnjega časa. Pred nekaj meseci je bolgarski rdeči kvisling ter eden voditeljev kominterne, Dimitrov, razglasil, da bodo balkanske in podonavske »ljudske demokracije« sklenile carinsko zvezo. Ta zveza naj bi bila prvi korak k federaciji, to je k popolni državi združitvi teh dežel. Sovjeti so ta predlog priprici osorno in odločno uradno zavrnili in sicer v tako nepričakovani obliki, da se je moral Dimitrov naglo opravičiti in svoje besede pojesti. Zakaj? Samo zaradi tega, ker bi taka federacija ne pomenila nič drugega kakor obnove nekdanje avstroogrške države, ki bi postala glavna, dobro organizirana in gospodarsko močna komunistična sila v Evropi. Sovjetija bi s tem prej ali slej izgubila prvo besedo v svetovnem komunizmu, kar bi omajalo tudi položaj njenih današnjih gospodarjev. Komunisti po svetu bi v takem primeru ne vedeli več, komu morajo služiti: koristim sovjetov ali koristim nove srednje-evropske komunistične federacije, kakaj obe rdeči državi bi hoteli biti trdnjavi svetovne revolucije.

Zmotno bi bilo torej misliti, da sovjeti kakemu Titu, Dimitrovu, Grozi ali Gotwaldu povsem zapajo ter njihova prizadevanja zmeraj in povsod neizprosno podpirajo. Ne! V slehernem izmed njih slutijo človeka, ki bi rad postal evropski Stalin. Zato se zanje in za njihove zahteve izpostavljajo samo toliko, kolikor to ojačuje moč in ugled Sovjetske zveze. Kadar bi zaradi tega sovjetija zabredla v nevarnost, se umakne, pa naj komunistične vlade v satelitskih državah, ali komunistične partije drugod, trpe še tako škodo. Spomnimo se samo, kako so pustili na cedilu Tita glede Trsta! In izguba Trsta je bila eden najhujših udarcev, ki sta jih Titov režim ter jugoslovanska partija doživela po vojni. Nespametno je vsakdo, kdor pričakuje, da bi sovjeti zaradi kakoga Tita, kakoga satelita ali kake komunistične partije tvegali vojno, ki bi kakor koli ogražala. Sovjetsko zvezo ter obstanek njenega vladajočega razreda.

Italijanske volitve

Sovjeti so sleherni trenutek pripravljani žrtvovati vsakega tujega komunistično partijo, če to zahtevajo koristi njihove politike.

To resnico nam potrjuje drug tak primer — volitve v Italiji. Sovjeti ne le, da niso v zmagi italijanskega komunizma verjeli, marveč je niso niti hoteli in so

storili vse, da bi jo preprečili. Tik za volitve so sprožili krizo na Češkem in oddali predlog za vrnitev Trsta Italiji. To je bil za Italijansko komunistično partijo sušen v hrbet. Zakaj vse to? S Togliattijevo zmago v Italiji bi se bil evropski, sovjetski komunizem ojačil tako, da bi ga Stalin ne mogel več držati na vajetih. Vrh tega bi se približala vojna, ki bi komunistu tudi v sovjetiji prinesla konec. Sovjetske koristi so torej zahtevale, da partija v Italiji ne sme zmagati.

In zaradi teh koristi ter zaradi obstanka današnjega vladajočega sloja v sovjetiji bodo sedanji gospodarji Rusije storili vse, da nevarnost poloma odvrnejo. Zato se bodo pogajali z Ameriko in s komur koli, samo da bi se ubranili vojne, ki bi pomedla sedanji sovjetski red in njegove nosilce. Pri tem jih oziri na svetovni komunizem in njegove cilje ne bodo prav nič motili, ker jim gre samo za to, da rešijo sebe.

Razočarani pomočniki

Ni čuda, da so Tito in njemu podobni Stalimovi varovalci spričo tega pogosto razočarani. Dosti krat jim je težko ubogati ter vse nepričakovane obrate v sovjetski zunanji politiki ljudstvu prikazovati kot dosledno linijo za zmago socializma v svetu. Povrh tega za vso poslušnost in pridnost ne dobe od sovjetov nobene gospodarske in denarne pomoči za svoje gospodarske načrte, od katerih je v veliki meri odvisen samo obstanek komunističnih režimov v srednji in balkanski Evropi. Množice, ki to sovjetsko politiko budno spremljajo, so razočarani in komunizem v Evropi zaradi tega nezadržno izgubljajo.

Da je to res, nam priča nedavni govor, ki ga je kakor poročal ameriški tednik »Time«, pred kratkim imel nemški Tito, Wilhelm Pieck. Ta je 200 funkcionarjem in aktivistom socialistične enotne stranke Nemčije — kar je samo drugo in privlačnejše ime za komunistično partijo, govoril takole:

»Izgubljamo postojanko za postojanko in jih prepuščamo reakcionarjem. Prirejamo sicer sijajne parade, toda volivni izidi so ravno nasprotni temu videzu. V naši stranki imamo primere oportunističnega omahovanja in izkamenjanja ter degeneracije. Marsikateri komunist zna navajati Lenina, Marksa in Engelsa, v praktični politiki pa ne more nikamor... V množicah se je vzbudilo prepričanje, da gremo navzdol...«

Naslov iščemo

Na naše uredništvo je prišel dopis za gospodično Viko Poljansko iz Idrije. Kdor ve za njen naslov, ga prosimo, da ga sporoči, ali pa da njo obvesti, naj se zglozi v uredništvo.

NOTRANJI POLOŽAJ IN OPOZICIJA V SLOVENIJI

Pred dnevi je komunistični parlament v Ljubljani razpravljal o novem proračunu ljudske republike Slovenije. V poplavi propagande, statistik ter običajne soglasnosti sta bili v vsej razpravi zanimivi dve stvari. Prva je bila poročilo predsednika partijske kontrolne komisije Viktorja Avblja. Vsebovalo je tako porazne ugotovitve o političnem, gospodarskem in splošnem stanju ter nezadovoljstvu v Sloveniji, da ga sploh niso objavili ne po radiu in ne v tisku.

Druga zanimivost je bil pregled o današnjem notranjem položaju in odporu proti rdečemu režimu v Sloveniji. Pregled je podal notranji minister, vodja policije in OZNA-e za Slovenijo, Boris Kraigher, nekdanji tajnik PNOO v Trstu.

»Slovenski poročevalec« je Kraigherjeva izvajanja prinesel v dokaj skrajšani in omiljeni obliki, kakor je lahko ugotovil vsakdo, ki je poslušal prenos seje po radiu. Toda še v tej, za širšo javnost olepšani izdaji, je Kraigherjev govor tako surov in pocesten, da bi se z njim v kulturnem svetu onemogočil vsakdo, ki je na kakem javnem in odgovornem mestu, kaj šele minister neke vlade. Tako silovitih ter brezobzirnih napadov na zahodne zaveznike, zlasti na USA, kakor si jih je privoščil tokrat Kraigher, nismo prej slišali iz komunističnih ust in glasil niti na Hitlerja in fašizem.

Za tega komunističnega ministra so zahodne demokracije »ostanki mračne preteklosti«, »ekspozitura najnesramnejših, najbolj barbarskih finančnih oligarhij« zlasti Amerike in ostalega zahoda, »imperialistični gospodarji prevarantskih strank«, »imperialisti, razgaljeni v vsej svoji barbarski, nečloveški goloti«, »brutalna resničnost imperializma«, »razgaljeni kapitalistični finančni mogotci s kupljenimi, razdivjanimi, lumpenproletariatskimi nacističnimi tolparji«, »svetovne bodne spekulacije in imperializma«.

Delo in cilje demokratičnega sveta je Kraigher krstil za »poživljanje profitarjskih apetitov stare kapitalistične družbe«, »vzganjanje hlapcev zahodnega imperializma v špekulantskem duhu«, »najemanje špijonskih banditov, ki so postali pohlepni roparji«, »infiltracijo kriminalnih plačancev«, »zločinske nakane zahodnih imperialističnih obupancev«, »obupni podvigi najgrših izrodov zahodnega imperializma«. Psovko »špijon« je Kraigher v tej zvezi izrekel v svojem pregledu nad šestdesetkrat, prav tolikokrat pa besedo »bandit« ter »imperialist«!

Iz vsega tega psovalnega srda zveni ena sama resnica: da notranji položaj v Sloveniji danes še zdaleč ni zadovoljiv in tak, kakor bi si ga Kraigher in njegovi oblastniki želeli. Nezadovoljstvo, opozicija in celo organizirani odpor proti komunizmu in sedanjemu redu so med Slovenci dosegli tako stopnjo, da si tega niti vlada sama ne upa več tajiti pred svetom.

Ta položaj je Kraigherja, ki ima kot načelnik Ozne danes v Ljubljani prvo besedo, prisilil do naslednjih priznanj:

Zaradi odpora v gospodarstvu in zaradi gospodarske sabotaže je bilo leta 1947 izrečenih 1580 obsodb, denarnih kazni pa 2247. Obrt so zaradi tega vzeli okoli 500 trgovcem samo v prvih treh mesecih letošnjega leta. V Sloveniji se je silno razmahnila nedovoljena trgovina z zlatom in tujimi valutami, kar priča, kolikšna nezaupanje čutijo ljudje do jugoslovanskega denarja. Tatvine v državnih tovarnah zavzemajo velikanski obseg. V mariborskih tekstilnih tovarnah so v enem samem primeru ukradli 180.000 metrov blaga. En sam zadržni špekulant je v Ljubljani osleparil za pet milijonov dinarjev. Tihotapstva preko Trsta in Gorice — s katerim se bavijo vodilni državni nameščenci — sploh ni moči omejiti.

Političen odpor je razviden iz podatkov o oboroženih nastopih proti režimu in o njegovih priganjajih v Sloveniji. Po Kraigherjevih uradnih številkah je bilo

Gospodarska petletka Titove Jugoslavije:

Propaganda in resnica

Priznanja Edvarda Kardelja o neuspehih v prvem letu »Plana«

Nered v trgovini in zmeda v kmetijstvu

Največji nered vlada v trgovini, ki je vsa v rokah države. Stanje je po uveljavitvi petletnega načrta tu še slabše, kakor je bilo prej. Trgovina nevarno zaostaja celo za drugimi gospodarskimi panogami. Nemarno poslovanje v trgovini povzroča nered in težave zlasti pri prehrani in preskrbi. Tudi kadar je dosti blaga po skladiščih, ostajajo posamezni kraji daljši čas celo brez zagotovljene aprovizacije. Knjigovodstva v državnih trgovinah skoraj ni, zaradi česar so možne najrazličnejše zlorabe in ponesverbe. V državni trgovini mrgoli nesposobnih in ne-

poštenih ljudi ter špekulantov. Državni trgovski nameščenci izkoriščajo svoj položaj in sredstva za umazane posle in črno borzo.

Tudi kmetijstvo močno zaostaja za drugimi gospodarskimi panogami. Odgovorni ljudje socializacije v kmetijstvu sploh ne smatrajo za važno in mislijo, da bo kolektivizacija s pomočjo zadrugištva možno izvesti s samimi tehničnimi novotarijami in ukrepi, kakor s traktorji in podobnim. Ne zavedajo se, da je socializacija kmetijstva najvažnejši pogoj za uvedbo novega gospodarskega reda in za uspeh petletnega načrta in da je odpor proti prvemu in proti drugemu prav pri kmetih najhujši. Kdor

misli, da bo socializacija kmetijstva mirno napredovala, se moti. Zaradi tega je zanemarjanje tega področja še bolj škodljivo komunističnim prizadevanjem kakor pa nered drugod. Tu niti država ni izpolnila svoje dolžnosti. Še danes ni nobenega niti splošnega in še manj podrobnega načrta, kako naj bi s pomočjo zadrugištva izvajali »socialistično obnovo jugoslovanskega kmetijstva«. Zahtev petletke niso v prvem letu izpolnili niti na nobenem izmed nešteti državnih posestev, kaj šele drugod. Državna kmetijska posestva so postala pravo zavetišče za sovražnike »ljudske oblasti« in za navadne zločince. »Nebudnost«, popolno pomanjkanje resnega nadzorstva in slabo organizacijsko stanje je tukaj zares zločinsko. Pridelovalne načrte izdelujejo v pisarnah, ne da bi kmetje sodelovali pri tem. Prav tako odmerjajo davke. Vse povsod se kaže skrajna malomarnost, nesolidnost in brezvestno

uničevanje ljudskega imetja. Organizacija ljudskih odborov, ki so zlasti važni na kmetih, je v tem letu zelo zaostala. Ti odbori samo uradujejo, namesto da bi državi in petletki pomagali v boju za »zgraditev socializma«.

Finance - glavna rana »novega reda«

V finančnem gospodarstvu in denarništvu je krivo nereda in neuspehov predvsem nezaupanje v lastne možnosti in sile. Niti finančni voditelji sami ne verjamejo v stalnost denarja in v stvarnost državnega preračuna. Davke odmerjajo tjavdan, ne da bi se menili za potrebe in možnosti posameznih predelov. Pri izvajanju petletke podjetja brezobzirno izkoriščajo denarne rezerve, namenjene za skrajno silo. Pri sestavljanju proračunov po določilih »plana« nalašč vnašajo v finančne načrte izmišljene izgube, da se zavarujejo in konec leta na umeten na-

čin izkazujejo dobiček. Zaradi takega ravnanja ima državno gospodarstvo ogromno škodo, hkratu pa se s tem odpirajo vrata zločinstvu vseh vrst, škodljivstvu in tatvinam. Pomanjkljivosti v finančnem gospodarstvu so tolikšne, da se sploh ni moči spuščati v podrobno obravnavanje napak in neuspehov, je dejal Kardelj.

Država - glavni krivec

Vsega tega nereda in poploma v prvem letu »plana« je kriva popolna zmeda v državi in brezglavost v vrhovnem gospodarskem vodstvu. Izvedbo petletke vodi dolga vrsta državnih organizacij, ni pa niti ene same osrednje ustanove, ki bi vse delo vsaj enotno nadzorovala, če že ne bi mogla odgovarjati za to, da se bodo načrti tudi dejansko uresničevali. Tako je v glavnem vodstvu v Beogradu in nič drugače ni v posameznih republikah.

Vlada se mora pri izvajanju petletke boriti s sil-

nimi težavami: s posledicami vojne, s povečanim odporom kapitalističnih elementov, s pritiskom imperialističnih sil od zunaj, z nezadovoljivimi pogoji glede prehrane in preskrbe za delavstvo in za vse ljudstvo sploh, z ovirami na kmetijskem področju, s pomanjkanjem surovin, pogonske in delovne sile ter sposobnega strokovnega vodstva, povrh vsega pa še z omahljivostjo in malodušjem, ki se oglašajo v vrstah Ljudske fronte, marveč celo v komunistični partiji sami.

Vse to je Kardelj priznal in povedal. Kaj vse je iz propagandnih in partijskih ozirov zamolčal, ni moči vedeti, a se že iz tega da dokaj točno sklepati. Kardeljeva priznanja so dragocen pripomoček pri ustvarjanju splošne slike o dejanskih uspehih v prvem razdobju Titove petletke. Hkrati so nam pa dokaz, kako se tudi v novih ljudskih demokracijah propaganda razlikuje od resnice.

(Nadaljevanje)

v spopadih z oboroženimi skupinami leta 1947 pobitih ali zajetih 184 pripadnikov odporiškega gibanja, od tega samo lani aprila 69. Čez mejo se je po teh spopadih julija in avgusta 1947 umaknilo nad sto odporiških bojevnikov. Letos ni položaj za komunistično vlado na tem področju nič boljši. V prvih štirih mesecih letošnjega leta je bilo v boju ubitih 27 antikomunističnih borcev, zajetih pa 56; največ v marcu in aprilu. Poleti je treba pričakovati, da se bo delovanje odporiških skupin še ojačilo.

Po Kraigherjevih trditvah odporiško gibanje v Sloveniji netično zavezništvo, zlasti Amerikanci, ki hočejo v delo za svoje cilje pritegniti vse, na kar bi se zahod mogel v Sloveniji nasloniti. Da prihaja odpor do najmočnejšega izraza prav v Sloveniji, je krivo dejstvo, da Slovenija meji na Trst, Italijo in Avstrijo, tri države za zahodno demokratično ureditvijo. Posebno Trst in tamošnja organizacija demokratičnih Slovencev je in bo vir, iz katerega bo to pohujšanje tudi v bodoče vedno bolj prihajalo.

Doma ima odpor proti sedanjemu režimu močno zaslonbo v duhovščini, ki po veliki večini ni naklonjena »novi ljudski demokraciji« in komunizmu. V Osvobodilno fronto je vpisanih samo 25 odstotkov slovenskih duhovnikov. Zaradi podpiranja odporiškega gibanja je bilo leta 1947 v preiskavi 37 duhovnikov, in sicer 18 iz mariborske, 16 iz ljubljanske, 3 pa iz goriške škofije. Slovenski duhovščini — in z njo Cerkvi — je Kraigher napovedal odločen boj, če se ne bo opredelila za »ljudsko demokracijo, resničen mir in graditev socializma«, marveč bo še nadalje poslušala svoje škofo ter Vatikan.

Cilj vsega odpora proti sedanjemu režimu v Sloveniji je ustvarjati negotovost v komunističnih vrstah samih ter slabiti s tem njihovo odpornost ter pripravljeno za boj. Glavna prizadevanja opozicije in njenih podpornikov veljajo komunistični partiji. To hočejo podtalno minirati, organizirati v njej razbijaške skupine nezadovoljnih in tistih, ki sodijo, da se je partija s svojo sedanjo politiko oddaljila od pravega marksizma in komunizma. Taki nezanesljivi ljudje se zdaj vtihotapljujejo na najbolj odgovorna mesta v državnih upravi, kjer potem sabotirajo novo oblast, vzbujajo vanjo nezaupanje ter škodujejo državnemu gospodarstvu in uresničevanju petletnega načrta na najvažnejših in najbolj občutljivih področjih, kakor je to pokazal proces proti Oswaldu, Diehlu in drugim.

Kakor je malo pred Kraigherjem priznal sam podpredsednik Titove osrednje vlade Edvard Kardelj, je to delo opozicije že doseglo, da se malo dušje in omahljivost polsčata ne le pripadnikov Ljudske fronte, marveč se oglašata celo že v vrstah komunistične partije same. Tudi Kraigher sodi, da je največji uspeh nasprotnikov današnjega političnega reda v Sloveniji ta, da se jim je posrečilo omajati zaupanje množic v lastne sile, v možnost uvedbe popolnega komunizma to je, v trajnost sedanjega sistema in režima.

Zaradi tega — je dejal Kraigher — se ni čuditi, da je v Sloveniji toliko govorenja o špijonaži, o raznih sovražnih agenturah, toliko razburjajočih novic o odkritjih novih opozicijskih organizacij, toliko procesov proti vohunom, saboterjem ter izdajalcem, da se ljudstvo sprašuje, ali je sploh še komu moči zaupati. Vsega tega bo še dolgo dosti, zakaj Slovenija leži danes na mejah dveh svetov: med svetom »ljudske demokracije in socializma« in med svetom zahodne demokracije, ali, kakor je rekel Kraigher, »med svetom svobodne špekulacije in imperializma«. Zadnji atentati na nekatere vodilne ljudi iz Osvobodilne fronte — na primer na komunističnega poslanca Mojskerca — pričajo, da se bo ta boj v bodoče še bolj poostiril in lahko zadal usodne rane, če ga ne bodo z vsemi silami pobijali do zadnjega diha. Slovenija mora zaradi te nevarnosti biti v stalni vojni pripravljenosti, če hoče ostale narode Jugoslavije in »demokratske sile« v tem delu Evrope ubraniti pred navalom zahodne imperializma — ali, z drugo besedo, če hoče komunizem rešiti pred neubranljivim naskokom svobode zahoda.

ZANIMIVOSTI

Bivši kralj Peter v Ameriki

Bivši jugoslovanski kralj Peter, ki navadno živi v Londonu, je v drugi polovici maja obiskal Združene države. Dne 21. maja je bil s kraljico na obisku pri predsedniku Trumanu v Beli hiši, kjer se je razgovarjal z različnimi političnimi osebnostmi. V Washingtonu se je srečal tudi s kmetijskim voditeljem dr. Mačkom, s katerim je imel daljši razgovor. Na svečanem sprejemu, katerega je priredil v nekem washingtonskem hotelu, so bili navzoči različni jugoslovanski politiki, med drugimi bolgarski kmečki voditelj dr. Dimitrov in drugi.

Mednarodna kmečka zveza podpira ERP.

Mednarodna kmečka zveza je zaključila 28. pr. m. svojo konferenco v Washingtonu z resolucijo, ki podpira evropski obnovitveni program in poziva unijo, naj

deluje skupno z ostalimi demokratskimi organizacijami sveta. Kakor znano, obsega zveza predstavnike različnih političnih strank držav vzhodne Evrope, ki so zdaj pod komunistično nadvlado. Novi organizaciji načeljuje bivši poljski ministriški podpredsednik Stanislaw Mikolajczyk.

Resolucija zveze o zunanjih politiki poziva na »skupno akcijo demokratskih sil vsega sveta«, ki naj reši problem »nezaustavljene sovjetske ekspanzije, ki ogroža po podjarmljenju vzhodne Evrope zdaj varnost in civilizacijo zahodnih demokracij«.

30. maj - „Spominski dan“

Na predlog kongresa in zaradi tradicije, ki izhaja še iz ameriške državljanske vojne, je predsednik Truman 29. p. m. izdal proglas, s katerim določa 30. maj kot »Spominski dan«, posvečen spominu padlih v vojni in ki ga bodo praznovali po vsej državi z molitvami za mir.

Predsednikov proglas pravi med drugim: »Vsako leto nudi »Spominski dan« ameriškim državljanom, ki so bili vedno naklonjeni delu za mir, priliko, da posvetijo svoje misli tistim, ki so umrli zaradi vojnih grozot.«

»Sveti spomin dragih prijateljev in sorodnikov, ki so se žrtvovali v boju, nas bo navdihnil, da bomo obnovili molitve in podvojili naše napore za doseg mira. Čeprav neprenehoma potekajo meseci in leta, odkar se je končala najbolj tragična vojna sveta, človeštvo še ni našlo toliko zaželenega temelja za nerazrušljivi in pravični mir. V vsej ponižnosti želimo priznati, da potrebujemo božje pomoči.«

Kot znano, praznujejo 30. maja v Združenih državah dan padlih. Ob tej priliki bodo v Združenih državah in v kaki deseterici drugih dežel, na pacifiških otokih, na raznih vojaških pokopališčih okrasili grobove v vojni padlih Američanov. Američani praznujejo že kakih osemdeset let 30. maj kot spominski dan v čast padlim.

ga italijanskega odbora z ozirom na razne potrebe, ki zadevajo samo slovensko učiteljstvo. Izjavil je, da se bodo samostojno lažje zanimali na pristojnih mestih za svoje potrebe in je zagotvil tudi svojo vsestransko pomoč. Bil je poln upanja za pomirjenje duhov in prepričan, da bo nacionalna nestrpnost v doglednem času prenehala. Približal se je toliko bolj srcu zbranega učiteljstva, ko se je spomnil, kako se je ravno on upal zagovarjati javno pokojnega rodoljuba in pevca Alojzija Brautza in povzdigniti svoj glas za manjšinsko kulturno pravo Slovencev.

To je bilo nekaterim našim učiteljem že prej znano in zato ne morejo drugače kot da so g. Medeotu za njegovo iskreno mišljenje in blagohotno naklonjenost res hvaležni.

Na stanovskem sestanku 30. maja, ko so se vršile volitve, so bili izvoljeni v odbor slovenskega oddelka sindikalnega učiteljskega združenja sledeči učitelji:

Hubert Močnik, tajnik; Peter Lapanja, namestnik; Olga Čuš, blagajničarka; Otilija Strel, vdova Terpija in Anton Vižin, svetovalec. Upamo, da bo izvoljeni odbor znal pošteno in nepristransko zastopati naše učiteljstvo v vseh njegovih potrebah in mu želimo mnogo uspeha.

Prava ljubezen in mala primerjave

Proti koncu meseca maja sta bili v Gorici dve veliki svečanosti verskega značaja. Prve svečanosti so se udeležili tudi Slovenci: procesije Sv. Rešnjega Telesa. Druga je bila maša s prvim sv. obhajilom za slovensko dečo, ki so se udeležili samo Slovenci. Pri prvi svečanosti je nastopil italijanski govornik pater Lombardi, ki je naslonil svojo pridigo na ljubezen. Na bratsko ljubezen. Če bi kdo mislil, da je pater Lombardi govoril o ljubezni vseh narodov, če bi kdo mislil, da je pater Lombardi skušal dokazati, da je ljubezen med ljudstvi potrebna, zlasti se tam, kjer živita dva naroda tesno povezana med seboj, potem bi se hudo motil. Za pater Lombardi je ljubezen mogoča samo med italijanskim narodom. Kako je bilo pri srcu slovenskega delavcu, slovenskemu kmetu, slovenskemu rokodelcu in slovenskemu intelektualcu, ko je poslušal pridigo pater Lombardi je, ne bom omenjal. Ni potrebno. Pretežna večina Italijanov tendenčno pridige ni odobraval. Zato se nisem nič čudil, ko sem videl odhajati s Travnika med pridigo Italijane.

Drugi pridigar je bil Slovenec gospod Mazora. Govoril je otrokom v dušo, toda povedal je nam vsem, ki smo bili prisotni, da je čistost duše prava človekova odlika. »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe« so ponavljali otroci, pa niso dejali: ljubi ga, ker je Slovenec ali ker je Italijan, ali kakršne narodnosti naj je. Ljubi ga; zato ker je človek, kakor ti, ljubi ga, ker je vaju oba: Slovenca in Italijana Bog ustvaril. To je merilo za katoličana.

Eno samo ljubezen mora poznati, kdor je resnično veren. Nisem mam posebnih ljubezni, ki jih ustvarjajo patri Lombardi. V Gorici pa, in v krajih, kjer prebivajo Slovenci in Italijani ramo ob ramo, naj se taki patri vzdržijo sejati sovražstvo.

Tako se ustvarja sožitje

Pretekli petek, 28. maja, so dijaki tuk. umetne šole (Scuola d'arte) pod vodstvom svojega ravnatelja, prof. Ballabena, in dveh profesorjev vrnili Slov. strokovni šoli obisk, ki ga je leta pred par tedni napravila omenjeni šoli. Pri tej priliki je ravnatelj strokovne šole, prof. Pavšič, imel na goste pozdravni govor v italijanski, ki je bil sprejet z burnim plaskanjem, nakar je pevski zbor učenk strokovne šole pod vodstvom prof. Renerja zapel nekaj slovenskih narodnih, katerim je prof. Rener dodal za goste kratko razlago v italijanski; vmes pa so učenci strokovne šole deklamirali

Prešernove, Zupančičeve in Gradnikove pesmi ter odlomek Canarjeve »Čaše kave« v italijanskem prevodu Salvinijsa, Calvija in drugih, s kratko razlago in življenjepismom teh pesnikov, ki jo je podal v italijanski prof. Doktorič. Izvajanja so krasno uspela, za kar gre pohvala učencem in profesorjem strokovne šole, posebno prof. Renerju in profesorici Bežek, in so napravila jako ugoden vtis na navzoče goste posebno na šolskega skrbnika, g. prof. De Vetta, ki je hotel počastiti ta obisk s svojo prisotnostjo in je ob koncu naslovil nekaj jako prijazen in pohvalnih besed na slovenske učence.

Upati je, da ta prvi posrečeni stik med slovenskim in italijanskim dijaštvom ne ostane osamljen, temveč da ga bodo posnemali tudi druge šole in s tem pripomogle k prijateljskemu sožitju med obema narodoma.

Proslava

Pri volitvah 2. junija 1946. si je italijanski narod izvolil republiko. Ta dan je sedaj državni praznik. Zato je v sredo 2. junija tudi Gorica proslavila drugo obletnico tega dogodka. Vojna vojska je napravila svečan mimohod pred oblastmi na Travniku in povorka se je potem razvila od tu po korzu. Mesto je bilo okrašeno z zastavami.

Štandrez Presv. Rešnje Telo

Ta dan je zahteval veliko truda od vseh faranov. Imeli smo prvo sv. obhajilo, procesijo z Najsvetejšim in še sv. birmo. Ves trud je bil pa bogato poplačan z velikim duhovnim veseljem. K prvemu sv. obhajilu je pristopilo 42 otrok, zakrament sv. birme jih je prejelo pa 50, čeprav je bilo lansko leto istega dne skoro 100 birmancev. Procesija je zelo uspela in je bila zgovorna verska manifestacija. Pri procesiji je prav ubrano svirala mestna godba, ki je pozneje spremljala procesijo v Gorici. Domači katoliški fantje so častno in zavestno izvršili svojo vlogo pri nošenju neba, zastav in drugih predmetov, da smonanje lahko ponosni.

Zaključek šolskega leta

Goriški šolski skrbnik je določil, da se pouk na osnovnih šolah vse goriške pokrajine zaključi 26. junija. Prosvetno ministrstvo pa je odredilo, da se pouk na srednjih šolah zaključi 15. junija.

Neznani zrakoplov

V noči na ponedeljek 31. maja je krožil nad Gorico — briškimi griči zrakoplov neznan narodnosti, ki je prišel iz jugoslovanske smeri in se je v isti smeri zopet zgubil.

Mrtvi se vračajo

Vsak dan prihaja iz Jugoslavije kak Italijan, ki so ga titovci odlepali meseca maja 1945. Italijanski »šovinisti« so pa skozi trdili, da je že v »fojbi«. Ker te »šoviniste« dobro poznamo, verjamemo, da jim ni prav, ker se ti »infoibati« vračajo. Od 300.000 mrtvih iz severne Italije se prav gotovo ne vrne nobeden.

Listnica uprave

»Ameriška Domovina«: Prejeli nakazilo za 9 novih naročnikov. Srčna hvala in pozdrav!

Za »Dobrodelno pisarno« v Gorici je daroval g. Anton Asl 5000 lir.

Iskrna hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici

Vesti s Tržaškega

Komunistični uredniki obsojeni

Urednik »Ljudskega tednika«, bivši urednik »Primorskega dnevnika« in »tovariš« Bukovec obsojeni radi obrekovanja in žalitev potom tiska

Dne 3. junija se je vršila na okrožnem sodišču v Trstu prva razprava proti uredniku »Ljudskega tednika« »tovarišu« Jožetu Korenu radi tožbe dr. Josipa Agneletta in dr. Franca Vesela iz Trsta, zaradi obrekovanja in žalitev potom tiska.

Sodišče je spoznalo »tovariša« Korena za krivega in ga obsodilo na plačilo 60.000 lir globe, 24.000 lir odvetniških stroškov in poravnavo sodnih stroškov. Za odškodnino pa naj se zasebna tožitelja obrneta na civilnega sodnika.

Zatem se je vršila razprava proti bivšemu uredniku »Primorskega dnevnika« »tovarišu« Dušanu Hreščaku in proti »tovarišu« Ivanu Bukovcu od Enotnih sindikatov, tudi radi tožbe dr. Agneletta in dr. Vesela, zaradi obrekovanja in žalitev potom tiska. Sodišče je spoznalo oba za kriva in obsodilo »tovariša« Hreščaka na plačilo globe v znesku 70.000 lir, odvetniških stroškov v znesku 15.000 lir in poravnavo sodnih stroškov. Za odškodnino je tudi v tem slučaju sodišče obrnilo zasebna tožitelja na civilnega sodnika. »Tovariša« Bukovca je sodišče obsodilo na plačilo 32.000 lir globe, v ostalem pa kakor »tovariša« Hreščaka.

Zasebna tožitelja dr. A-

gneletto in dr. Vesel sta dovolila nasprotnikoma dokaz resnice, toda sodišče dokazovanja resnice ni dovolilo, ker je po zakonu nedopustno. Splošni ukaz št. 30 ZVU namreč določa, da je dokazovanje resnice dovoljeno le kadar gre za določeno kvalificirana dejanja. Ravno tako je dokazovanje resnice nedopustno v primeru, da način, ki ga je križec uporabil, ko se je pregrešil, zahteva že sam po sebi, da se uveljavijo določila prvega odstavka člena 594 odnosno 595 kazenskega zakonika.

Zamolčali so

Za prvomajski nastop so bile v Trstu na strani komunistov in njihovih sopotnikov velike priprave. Na nastop so povabili tudi nekatere čeh. Med drugimi je prišel v Trst tudi znani telovadni tekmovalac in član češke olimpske vrste Vladimir Tura, član Sokola Praga — Žižkov. V »Lidovih novinah« beremo, da se je pri več banju v Trstu smrtno ponesrečil ter 12. maja zaradi poškodb umrl. Tržaški tovariši so žalostni dogodek javnosti popolnoma prikrili, da to ne bi morebiti zmanjšalo »prvomajškega navdušenja«.

V znanje

Na članek o slovenskem šolstvu v »Emancipazione« od 29. maja bomo radi pomanjkanja prostora odgovorili v prihodnji številki.

„Klic 6000 mladincev“

Na prvi strani objavljamo »Klic 6000 mladincev« iz Trsta glavnemu tajništvu Združenih narodov. Obveščamo, da je bil protest poslan tudi ameriški, britanski in slasni tudi ameriški, britanski, francoski in sovjetski vladi.

Vesti z Goriškega

Poziv šolskim otrokom in njihovim staršem

Sedaj ob koncu šolskega leta so se spet začele širiti govornice o ukinitvi slovenskih šol. Po primernih povzdeh pri pristojnih oblasteh lahko trdimo, da so te govornice popolnoma neustemeljene. Obstoj slovenskih šol nam je zagotovljen vse dotlej, dokler bo zadostno število dijaštva. Odvisi torej le od naših dijakov in njihovih staršev, če naše šole ostanejo pri življenju.

Zato pozivamo vse slovenske dijake in njihove starše, naj se ne dajo premetiti od takih govoric in tudi ne od morebitnih groženj, temveč naj store svojo sveto dolžnost napram slovenskemu narodu, brez vsake bojazni, da bi se jim zato kaj zgodilo.

Smrt ugledne matere

V četrtek 20. maja t. l. je umrla v Dobravljah na Vipavskem po kratki boleznii v 79. letu starosti mati znanega novinarja dr. Branka Vrčona, ki ga je »Ljudska« sodišče v Ljubljani pred božičem leta 1945, obsodilo na smrt in potem pomilostilo na 20 let prisilnega dela. Pogreba blage pokojnice se je udeležil tudi dr. Branko v spremstvu varnostnih organov. Prav iskreno sožalje vsej Vrčonovi družini.

Šolska vest

Ko je slovensko učiteljstvo za prosilo za vpis v učiteljski sindikat, mu je zelo prijazno pomagal deželni tajnik učiteljskih sindikatov g. Medeot, ki se je potrudil prisostvovati tudi sindikalnemu sestanku našega učiteljstva, kjer mu je povedal, da bodo dali istemu samostojni oddelek in to po preudarnem razmišljanju celotne